

Observatie- en overdrachtsformulier peuterspeelzaalwerk Houten

Verslag van gesprek met de werkgroep evaluatie formulier

Alice van de Vooren

Observatie- en overdrachtsformulier peuterspeelzaal- werk Houten

Verslag van gesprek met de werkgroep evaluatie formulier

Amsterdam, 9 maart 2007

Alice van de Vooren

Inleiding

DSP-groep heeft 15 juni 2006 het advies 'Houten verbindingen' uitgebracht waarin we de zorgstructuur in de gemeente Houten analyseren en aanbevelingen geven ter versterking hiervan.

Aanvullend hierop heeft de gemeente Houten DSP-groep gevraagd om tevens (beperkt) advies uit te brengen over:

- 1 verbetering van het huidige observatie- en overdrachtsformulier door middel van een gesprek met de 'werkgroep evaluatie formulier'
- 2 analyse van de rol van het peuterspeelzaalwerk binnen de zorgstructuur in Houten (aanpalend traject)

De uitwerking van de eerste opdracht is te vinden in dit verslag. De uitwerking van de tweede opdracht is te vinden in het adviesrapport "Een eiland met verbindingen", dat DSP maart 2007 heeft uitgebracht aan de gemeente Houten.

Op 26 februari 2007 heeft een gesprek plaatsgevonden over het observatie- en overdrachtsformulier met DSP-groep en de volgende personen:

- Mevrouw Ooijen – Stichting Samenwerkende Peuterspeelzalen Houten
- Mevrouw van der Kamp – leidster/werkgroep
- Mevrouw Piersma – leidster/werkgroep
- Mevrouw van den Berg – leidster/werkgroep

Het gesprek was bedoeld om verdere input te geven aan het traject om het observatie- en overdrachtsformulier te verbeteren. De volgende gespreksleidraad werd daarvoor gehanteerd:

1 Doel van het formulier

Wat hebben de leidsters nodig (aan instrumenten of anderszins) om tegemoet te kunnen komen aan de doelstellingen van het formulier?

2 Vorm van het formulier

- Is het formulier voldoende hanteerbaar voor de leidsters? Welke aanpassingen/verbeteringen zijn nodig?
- Hoe kan het formulier (nog) inzichtelijker gemaakt worden voor ouders?
- Hoe kan het formulier (nog) inzichtelijker gemaakt worden voor scholen?

3 Betrouwbaarheid/eenduidigheid

- Hanteren de leidsters dezelfde criteria bij het invullen van het formulier?
- Hebben ze hetzelfde voor ogen bij de gebruikte terminologie?
- Welke expertise is benodigd om formulier goed te kunnen invullen? Wie kan dat bieden?

4 Inhoud

- Welke inhoudelijke items/thema's worden nu gemist in het formulier?
- Welke items behoeven aanpassing? Welke zijn inmiddels aangepast?
- Hoe verloopt het contact met ouders over formulier? Wat is nodig om de leidsters hierbij te ondersteunen?

5 Procedure overdracht

- Hoe bevalt de huidige procedure?

- Zijn er ideeën ten aanzien van nieuwe procedure?
- Zijn structurele contacten tussen basisscholen en peuterspeelzaalleidsters noodzakelijk?

Verslag

Dit verslag is de weergave van het gesprek dat heeft plaatsgevonden op 26 februari (zie inleiding). Per agendapunt wordt een aantal *tips* gegeven, naar aanleiding van het gesprek.

1 Doel van het formulier

Het observatie- en overdrachtsformulier is in eerste instantie bedoeld om de ontwikkeling van peuters op twee momenten en op gestructureerde wijze te observeren; rond 3 jaar en rond 4 jaar (vóór de overstap naar de basisschool).

Het observatiemoment rond 3,5 jaar bestond voorheen wel, maar is wegens praktische overwegingen (tijdgebrek) komen te vervallen. De leidsters vinden dit jammer, omdat er dan geen standaard moment tussen 3 en 4 jaar zit. Wel is het mogelijk om het formulier tussentijds in te vullen, als een leidster zich zorgen maakt over (de ontwikkeling van) een peuter. Dit is eigen initiatief van de leidster.

Het formulier is verder bedoeld als overdrachtsdocument voor het basisonderwijs. Het formulier wordt bij de twee observatiemomenten meegegeven aan de ouders. Indien zij vragen hebben, kunnen ze er bij de leidster op terugkomen.

Het formulier is ook bedoeld om vroegsignalering te stimuleren, maar is daar niet altijd geschikt voor. Indien 'acuut' zorgen om een kind ontstaan, pakken leidsters er niet altijd het formulier bij. Leidsters bespreken deze zorgen liever met een deskundige, zoals de vrijgevestigde pedagoge die de peuterspeelzalen bezoekt (twee van de vier stichtingen). Een leidster vertelt dat ze zorgen omtrent de motorische ontwikkeling van een peuter met de ouders heeft besproken en vervolgens een extra bezoek aan het consultatiebureau heeft geregeld. Het consultatiebureau was echter niet gelukkig met de inbreng van de leidster. Er is soms discussie over wat een 'normale ontwikkeling' is bij een peuter. De leidsters hebben echter veel zicht op de ontwikkeling van de peuters in hun groep en kunnen een waardevolle aanvulling op de observaties van het consultatiebureau vormen.

Tip

Er zou een verkort formulier ontwikkeld kunnen worden (analoog aan het aanmeldingsformulier voor netwerk 12 min), waar een leidster signalen over een peuter kan noteren. Dit formulier kan dienen als input voor het consultatiebureau. Hierbij moeten afspraken worden gemaakt over structureel contact tussen het consultatiebureau en het peuterspeelzaalwerk over signalen en zorgen van peuterspeelzaalleidsters, aan de hand van het formulier. Het formulier kan opgeslagen worden in het dossier van de peuter, zodat alle signalen gedocumenteerd worden.

2 Vorm van het formulier

Een aantal dingen wordt gemist bij het huidige formulier:

- Een goede, eenduidige instructie met betrekking tot het doel van het formulier, hoe het formulier moet worden ingevuld, hoe de categorieën moeten worden geïnterpreteerd enzovoort. Deze instructie is primair bedoeld voor de leidsters en zou ook als bijlage kunnen worden vormgegeven. Aan zo'n instructie kan een training worden gekoppeld, zodat alle leidsters kunnen 'oefenen' met het op eenduidige wijze invullen van het formulier.
- Een nette omslag of kaft, zodat het formulier een verzorgde uitstraling krijgt. Het is hierbij niet de bedoeling om het formulier 'op te leuken', maar het mag wel iets meer uitstraling krijgen.

Tip

Er kan gedacht worden aan een 'rapportvorm' voor het formulier. Een boekje op A5-formaat, waar de observatiecategorieën overzichtelijk onder elkaar staan en waar de diverse scoringsmomenten naast elkaar worden gepresenteerd. In één oogopslag is dan de ontwikkeling in de loop van de tijd te zien. Aan het einde van het boekje kan ruimte worden gereserveerd voor beschouwingen van leidsters op de ontwikkeling van de peuter.

3 Betrouwbaarheid/eenduidigheid

Veel items uit het formulier zijn op meerdere manieren op te vatten. Elke leidster zal daarbij haar eigen ideeën hebben. Een voorbeeld is het item 'verweert zich fel'. Wat wordt precies bedoeld met 'fel'?

Ook zijn een aantal items niet goed te meten in de praktijk, bijvoorbeeld de items 'een constante stemming' of 'vindt veranderingen goed'.

Verder werkt de gehanteerde vijfpuntsschaal interpretatieverschillen in de hand. De middelste optie van de vijfpuntsschaal wordt door de drie aanwezige leidsters respectievelijk als 'geen mening', 'normaal' en 'gemiddeld' benoemd. Drie heel verschillende interpretaties. Er is een duidelijke toelichting op de vijfpuntsschaal per categorie nodig, evenals praktijkvoorbeelden.

Verder geven de leidsters aan dat ze het niet altijd prettig vinden dat er twee gedragingen tegenover elkaar worden gezet, zoals 'kort geboeid' tegenover 'lang met één ding bezig' of 'overheersend' tegenover 'meegaand'. Een kind is vaak niet geheel te typeren als het één of het ander, op verschillende tijden laat een kind verschillend gedrag zien.

Het is daarom aan te bevelen om de termen niet tegenover elkaar te zetten, maar ieder apart te beoordelen. Dit maakt het observeren makkelijker, betrouwbaarder en eenduidiger: de leidsters observeren een gedraging op zichzelf en hoeven deze niet af te zetten tegen een andere of tegenovergestelde gedraging. Dit zorgt er ook voor dat bepaald gedrag minder als 'positief' of 'negatief' wordt gezien; een reactie die je wel kunt krijgen als je gedragingen tegenover elkaar zet.

Een leidster geeft aan dat het *ontluikend volgsysteem* dat gebruikt gaat worden in de VVE-groep wellicht een bruikbare schaalindeling heeft voor het formulier.

Tips

Werk met een vierpuntsschaal (of eventueel een zespuntsschaal) en licht elke keuzemogelijkheid toe zodat iedereen hetzelfde verstaat onder elke keuzemogelijkheid. Dit biedt meer inzicht in de ontwikkeling van de peuter, omdat er niet gekozen kan worden voor een neutrale optie. Geef de instructie om extremen (meest rechtse en meest linkse keuzemogelijkheid) altijd toe te lichten.

Zorg ervoor dat alle items betrouwbaar zijn, in de zin van 'eenduidig te interpreteren' en 'meetbaar'. Vorm daarvoor een werkgroepje met inhoudelijk deskundigen en een deskundige op het terrein van het ontwerpen van vragenlijsten.

4 Inhoud van het formulier

Door het basisonderwijs en door de leidsters zelf is al eerder aangegeven dat er informatie in het formulier wordt gemist over het gezin, zoals samenstelling, belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen.

Deze informatie zou goed in een huisbezoek aan de orde kunnen komen, dat de leidsters afleggen wanneer een peuter voor het eerst de peuterspeelzaal gaat bezoeken. De informatie die nu onder de categorie 'door ouders in te vullen' valt - zoals informatie over ondersteuning, externe hulpverlening en problemen binnen het kind of het gezin - kan ook in het huisbezoek aan de orde komen. Dat geeft ouders de gelegenheid om toelichting te geven in een persoonlijk gesprek en geeft de leidster de gelegenheid om dieper op zaken in te gaan indien nodig.

De informatie uit het huisbezoek zou gedocumenteerd moeten worden in het dossier van elke peuter. Dit wordt nu niet altijd gedaan, sommige leidsters slaan de informatie vooral in hun hoofd op. In het observatieformulier kan een aantal 'aankruismogelijkheden' - zoals een lijst met hulpverlenende instanties waar het gezin contact mee heeft (gehad) - opgenomen worden, die de leidster samen met de ouders afloopt tijdens het huisbezoek.

Twee stichtingen leggen overigens geen huisbezoek af, uit tijdbesparende overwegingen.

Tips

Het is aan te bevelen het huisbezoek standaard af te leggen bij elke nieuwe peuter in elke speelzaal. Door een persoonlijk gesprek aan huis kan een leidster veel te weten komen over het gezin, problemen die er spelen en signalen waarop ze alert moet zijn. Dit vergemakkelijkt het proces van vroegsignalering.

Bedenk een systeem om de dossiers van alle peuters op dezelfde wijze te bewaren, in overeenstemming met privacyregels. Zorg er daarbij voor dat alle leidsters op dezelfde wijze documenteren.

5 Procedure

De overdrachtsprocedure is in het gesprek kort aan de orde geweest. De SSPH heeft zich voorgenomen om de huidige procedure te gaan veranderen. De intentie is om de formulieren voortaan rechtstreeks aan de basisscholen te geven. Een kopie van het formulier wordt aan de ouders verstrekt. Hierdoor wordt bewerkstelligd dat alle formulieren ook daadwerkelijk aankomen op de basisscholen.

Door de formulieren persoonlijk af te geven bij de basisscholen, wordt de 'warme overdracht' en het contact tussen peuterspeelzalen en basisscholen extra gestimuleerd, maar logistiek moet bekeken worden of dit haalbaar is.

Tip

Het zou goed zijn om te (laten) onderzoeken welke informatie uit het formulier het meest wordt gebruikt door de basisscholen. Hierbij is het ook belangrijk om mee te nemen hoe de informatie het duidelijkst overkomt (wijze van noteren, toelichten) bij de basisscholen.